

अङ्क विभाजनमा दिइएका बुँदाका आधारमा अङ्क दिनुहोस्। फरक शब्दमा लेखिएको भए पनि उही कुरा भनेको उत्तर सही मानिन्छ।

१ मुख्य शब्द

१. वातावरण
२. कार्बन डाइअक्साइड
३. सूर्य
४. पुनः प्रयोग
५. उत्पादक
६. उपभोक्ता
७. विच्छेदक
८. द्वितीय

प्रत्येकको ०.५ अङ्क।

ज्ञान • ४

२ चित्रको नामाङ्कन

१. घामको प्रकाश
२. उत्पादक हरिया बिरुवा
३. प्राथमिक उपभोक्ता
४. द्वितीय उपभोक्ता
५. विच्छेदक ब्याक्टेरिया र फन्जाइ
६. तृतीय उपभोक्ता

प्रत्येकको ०.५ अङ्क।

ज्ञान • ३

३ जोडा मिलाउनुहोस्

१. लेउ → ग. उत्पादक
२. गाई → घ. प्राथमिक उपभोक्ता
३. भ्यागुतो → क. द्वितीय उपभोक्ता
४. बाघ → ड. तृतीय उपभोक्ता

प्रत्येकको ०.५ अङ्क।

बोध • २

४ बहुवैकल्पिक प्रश्न

- i. ग. आल्मोनियमका पुराना भाँडा पगालेर नयाँ भाँडा बनाउनु

बोध • १

पुनः चक्रणमा पुरानो वस्तु नयाँ वस्तु बनाउने कच्चा पदार्थ बन्छ: पुराना भाँडा पगालेर फेरि बनाइन्छन्। बाँकी तीनओटाका वस्तुलाई जस्ताको तस्तै फेरि प्रयोग गरिन्छ: त्यो पुनः प्रयोग हो।

- ii. क. केराको बोक्रा

ज्ञान • १

केराको बोक्रा केही हप्तामै कुहिन्छ: ब्याक्टेरिया र फन्जाइले यसलाई गलाउँछन्। प्लास्टिक, काँच र टिन कुहिएँदैनन्।

- iii. ख. तोरीको बोट

ज्ञान • १

तोरीको बोट हरियो हुन्छ: यसले आफ्नो खाना आफैँ बनाउँछ। बाख्रो र भ्यागुतो उपभोक्ता हुन्। च्याउमा हरितकण (क्लोरोफिल) हुँदैन: यो विच्छेदक हो।

- iv. ग. द्वितीय उपभोक्ता

प्रयोग • १

घाँस उत्पादक हो र त्यसलाई खाने फट्याङ्ग्रो प्राथमिक उपभोक्ता हो। भ्यागुताले प्राथमिक उपभोक्ता खाने भएकाले भ्यागुतो द्वितीय उपभोक्ता हो।

- v. ग. पोखरी

ज्ञान • १

पोखरी पानीमा हुने भएकाले यो जलीय हो। घाँसे मैदान, मरुभूमि र वन जमिनमा हुन्छन्: यी स्थलीय पारिस्थितिक प्रणाली हुन्।

5 अति छोटो उत्तर

- क. अङ्क विभाजन ज्ञान • 1
✓ ब्याक्टेरिया र फन्जाइ लेखेमा।
- ख. अङ्क विभाजन ज्ञान • 1
✓ कुनै ठाउँका सजीव र निर्जीव वस्तु मिलेर बनेको, आफैं चल्ने प्रणाली भनी लेखेमा।
- ग. अङ्क विभाजन ज्ञान • 1
✓ प्लास्टिक, सिसा, टिन, धातुमध्ये कुनै एउटा लेखेमा।

6 छोटो उत्तर

- क. अङ्क विभाजन बोध • 2
✓ कुनै एउटा फरक, जस्तै: जस्ताको तस्तै फेरि प्रयोग; नयाँ वस्तु बनाइन्छ, लेखेमा।
✓ अर्को कुनै फरक, जस्तै: घरमै; कारखानामा, वा दुवैको उदाहरण, लेखेमा।
- ख. अङ्क विभाजन ज्ञान • 2
✓ पारिस्थितिक प्रणालीका निर्जीव भाग भनी लेखेमा।
✓ कुनै दुई उदाहरण, जस्तै: हावा, पानी, माटो, ताप, प्रकाश, लेखेमा।
- ग. अङ्क विभाजन बोध • 2
✓ ब्याक्टेरिया विच्छेदक हुन्: यिनले बिरुवा तथा जनावरका मरेका शरीर र फोहोर कुहाउँछन् भनी लेखेमा।
✓ यिनले माटोमा खनिज फर्काउँछन् र बिरुवाले फेरि खाना बनाउन ती प्रयोग गर्छन् (मरेका शरीर थुप्रिँदैनन्) भनी लेखेमा।
- घ. अङ्क विभाजन बोध • 2
✓ कुनै एउटा सही काम, जस्तै: फोहोर छुट्याएर भाँडामा फाल्ने, लेखेमा।
✓ अर्को कुनै सही काम, जस्तै: प्लास्टिक नबाल्ने, कपडाको झोला बोक्ने, रुख रोप्ने, लेखेमा।

7 लामो उत्तर

उत्तर

बोध • 4

बिरुवा र जनावर दुवैले श्वासप्रश्वास गर्छन्: हावाबाट अक्सिजन लिएर कार्बन डाइअक्साइड फाल्छन् (इन्धन बाल्दा पनि त्यस्तै हुन्छ)। हरिया बिरुवाले घाममा प्रकाश संश्लेषणद्वारा खाना बनाउँछन्: तिनले कार्बन डाइअक्साइड लिन्छन् र अक्सिजन फाल्छन्। श्वासप्रश्वासमा अक्सिजन खर्च हुन्छ र कार्बन डाइअक्साइड थपिन्छ; प्रकाश संश्लेषणमा कार्बन डाइअक्साइड खर्च हुन्छ र अक्सिजन थपिन्छ। दुवै प्रक्रिया सँगै चल्दा हावामा यी दुई ग्याँसको मात्रा सन्तुलित रहन्छ।

अङ्क विभाजन

- ✓ सजीवले श्वासप्रश्वास गर्दा अक्सिजन लिन्छन् र कार्बन डाइअक्साइड फाल्छन् भनी लेखेमा।
- ✓ हरिया बिरुवाले घाममा प्रकाश संश्लेषणद्वारा खाना बनाउँछन् भनी लेखेमा।
- ✓ प्रकाश संश्लेषणमा कार्बन डाइअक्साइड लिइन्छ र अक्सिजन फालिन्छ भनी लेखेमा।
- ✓ यसरी श्वासप्रश्वास र प्रकाश संश्लेषण सँगै चल्दा हावामा अक्सिजन र कार्बन डाइअक्साइड सन्तुलित रहन्छन् भनी लेखेमा।

8 सोचुहोस्

उत्तर

उच्च दक्षता • 2

वनको सन्तुलन बिग्रन्छ:

- जरायो खाने बाघ र चितुवाले पर्याप्त खाना पाउँदैनन्। कतिपय भोकै मर्छन्। कतिपय वन छोडेर जान्छन् वा गाउँमा आएर बाख्रा र गाईवस्तु मार्छन्।
- जरायोले नखाँदा केही समयसम्म घाँस र साना बिरुवा बढी हुर्कन्छन्।
- जरायोले जस्तै घाँसपात खाने अरू जनावरमा र बाघले मारेका जरायोको बाँकी भाग खाने स्याल र गिद्ध जस्ता जनावरमा पनि असर पर्छ।

एउटा जनावर हराउँदा सिङ्गो पारिस्थितिक प्रणाली नै फेरिन्छ।

अङ्क विभाजन

- ✓ जरायो खाने बाघ र चितुवाले खाना पाउँदैनन्: कतिपय भोकै मर्छन् वा गाउँमा आएर बाख्रा र गाईवस्तु मार्छन् भनी लेखेमा।
- ✓ केही समय घाँस र साना बिरुवा बढी हुर्कन्छन्, त्यसैले सिङ्गो पारिस्थितिक प्रणालीको सन्तुलन बिग्रन्छ भनी लेखेमा।

9 क्रियाकलाप: तपाईंको परिवारले के फाल्छ?

(अङ्क नदिइने)

विद्यार्थीले पाउनुपर्ने नतिजा

धेरैजसो घरमा कुहिने फोहोरको महल लामो हुन्छ: तरकारीका बोक्रा, बाँकी भात, चियापत्ती, अन्डाका बोक्रा, पात। यिनबाट कम्पोस्ट मल बनाउन सकिन्छ। अर्को महलमा प्रायः प्लास्टिकका खोल, झोला र बोतल, टिन र फुटेका सिसा हुन्छन्। सिसी, टिन र बोतल फेरि प्रयोग गर्न सकिन्छ। प्लास्टिक, धातु र कागज पुनः चक्रणका लागि पठाउन सकिन्छ।

तहअनुसार अङ्क	ज्ञान	बोध	प्रयोग	उच्च दक्षता	जम्मा
अङ्क	15	13	1	2	31

